

**ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ УЛСЫН БОЛОН УУЛ УУРХАЙН САЛБАРЫН
ДУНДАЖ ЦАЛИНГИЙН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ, ЛАВЛАГАА**

Д.Халиун, Р.Нургүл, И.Жаргалзаяабямба

АГУУЛГА

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

СУДАЛГААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ХЭСЭГ

ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ УЛСЫН БОЛОН УУЛ УУРХАЙН САЛБАРЫН
ДУНДАЖ ЦАЛИНГИЙН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ, ЛАВЛАГАА

1.Улсын болон уул уурхайн салбарын дундаж цалин

- Австрали Улс
- Бүгд Найрамдах Казахстан Улс
- Бүгд Найрамдах Чили Улс

2.Уул уурхайн салбарт ажиллагсдын цалин хөлс, хөдөлмөрийн нөхцөлийн талаар

- Австрали Улсын уул уурхайн салбарын ажилтны цалин, хөлсний доод хэмжээ, хөдөлмөрийн нөхцөл /Mining Industry Award 2020/

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Судалгааны зорилго: Улсын Их Хурлын 2020 оны намрын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар Хөдөлмөрийн тухай хуулийн төслийг хэлэлцэж байгаатай холбогдуулан захиалагчаас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу гадаадын зарим орнуудын улсын болон уул уурхайн дундаж цалин, уул уурхайн салбарт ажиллагсдын цалин хөлс, нэмэгдэл, ажлын цагийн талаарх мэдээлэл, лавлагааг бэлтгэв.

Судалгааны хамрах хүрээ: Захиалагчаас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу Австрали, Казахстан, Чили улсуудын дундаж цалин болон уул уурхайн салбарын дундаж цалингийн хэмжээний талаарх лавлагаа, мэдээллийг бэлтгэхдээ тухайн орнуудын статистикийн байгууллагын албан ёсны мэдээллийг ашигласан болно. Судалгаанд захиалагчаас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу Австрали, Казахстан, Чили улсуудын туршлагыг авч үзэв. Судалгаа нь 2 хэсгээс бүрдэнэ.

1 дүгээр хэсэгт Австрали, Казахстан, Чили улсуудын дундаж цалин болон уул уурхайн салбарын дундаж цалингийн хэмжээний талаарх лавлагаа мэдээллийг бэлтгэсэн. Үүнд тухайн орнуудын статистикийн байгууллагын албан ёсны мэдээллийг ашигласан болно.

Австралийн дундаж цалингийн талаарх мэдээллийг Австралийн статистикийн хорооны мэдээллээс авсан бөгөөд 2020 оны 8-р сарын 13-ны байдлаар оруулав (Тус хороо нь мэдээллээ 2 болон 8-р сард гаргадаг).

Казахстан Улсын холбогдох тоон мэдээллийг Үндэсний статистикийн хорооны 2020 оны 3-р улирлын мэдээллээс авав.

Чили Улсын статистикийн байгууллагын мэдээлэл нь олдоогүй тул salaryexplorer.com цахим хуудасны Чилийн 2020 оны дундаж цалин хөлсний талаарх тоон мэдээллээс авсан болно.

Монгол Улсын холбогдох тоон мэдээллийг 1212.mn цахим хуудаснаас авсан бөгөөд 2020 оны 3-р улирлын байдлаар оруулсан.

2 дугаар хэсэгт уул уурхайн салбарт ажиллагсдын цалин хөлс, нэмэгдэл, ажлын цагийн талаар лавлагаа мэдээллийг бэлтгэсэн бөгөөд Чили, Казахстан улсуудын мэдээлэл олдоогүй тул зөвхөн Австрали Улсын Австрали Улсын уул уурхайн салбарын ажилтны цалин, хөлсний доод хэмжээ, хөдөлмөрийн нөхцөлийг 2020 онд шинэчлэн тогтоосон баримт /Mining Industry Award/-аас хөдөлмөрийн хөлсний хэмжээ, хөдөлмөрийн нөхцөлтэй холбоотой хэсгийн албан бус орчуулгыг тус тус оруулав оруулав.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ УЛСЫН БОЛОН УУЛ УУРХАЙН САЛБАРЫН ДУНДАЖ ЦАЛИНГИЙН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ, ЛАВЛАГАА

1.Улсын болон уул уурхайн салбарын дундаж цалин

Австрали Улс

Австралид 2020 оны 8-р сарын 13-ны байдлаар улсын дундаж цалин (насанд хүрсэн хүний 7 хоногийн бүтэн цагийн ажлын хөлс) \$1714 австрали доллар байна. Уул уурхайн салбарт ажиллагсдын дундаж цалин хамгийн өндөр буюу \$2698 австрали доллартой (7 хоногийн) тэнцүү байна.²⁷⁶

Бүгд Найрамдах Казахстан Улс

2020 оны 3-р улирлын байдлаар сарын дундаж нэрлэсэн цалин 204330 тенге байна. Казахстаны уул уурхайн салбарт ажиллагсад хамгийн өндөр дундаж цалинтай буюу 448500 тенге байна.²⁷⁷

Бүгд Найрамдах Чили Улс

Чили Улсад сарын дундаж цалин 1870000 чили песо (473000-8340000 чили песогийн хооронд) байна²⁷⁸. Уул уурхайн салбарт ажиллагсдын сарын дундаж цалин 1680000 чили песотой (612000-3890000 чили песогийн хооронд) тэнцэж байна.²⁷⁹

Австрали, Казахстан, Чили улсуудын сарын дундаж цалин болон уул уурхай салбарт ажиллагсдын дундаж цалин, мөн Монгол Улсын холбогдох дундаж цалингийн хэмжээг дараах хүснэгтэд төгрөгөөр харуулав.

	Улсын сарын дундаж цалин		Уул уурхайн салбарын сарын дундаж цалин	
	валют	төгрөгөөр*	валют	төгрөгөөр*
Монгол ²⁸⁰		1 124 300		2 590 000
Австрали	6856 AUD	13 994 467	10792 AUD	22 028 630
Чили	1870000 CLP	7 485 663	1680000 CLP	6 724 844
Казахстан	204330 тенге	1 346 535	448500 тенге	2 955 615

*2020 оны 8-12-р сарын Монголбанкны ханш: Австралийн доллар (AUD)²⁸¹ - 2,041.20 төг, Казахстаны тенге²⁸² - 6.59 төг, Чили песо²⁸³ 1870000 CLP = 2627 USD, 1680000 CLP = 2360 USD, ам.доллар²⁸⁴ - 2,849.51 төг

²⁷⁶<https://www.abs.gov.au/statistics/labour/earnings-and-work-hours/average-weekly-earnings-australia/latest-release>

²⁷⁷<https://www.gov.kz/memleket/entities/stat/press/news/details/119682?lang=kk>

²⁷⁸<http://www.salaryexplorer.com/salary-survey.php?loc=43&loctype=1>

²⁷⁹<http://www.salaryexplorer.com/salary-survey.php?loc=43&loctype=1&job=39&jobtype=1>

²⁸⁰http://1212.mn/tables.aspx?tbl_id=DT_NSO_0400_022V1&Salbar_select_all=0&SalbarSingleSelect=1_103&Gender_select_all=0&GenderSingleSelect=1&YearQ_select_all=0&YearQSingleSelect=202003&YearY_select_all=0&YearYSingleSelect=2019&viewtype=columnchart, 2020 оны 3-р улирлын байдлаар

²⁸¹2020 оны 8-р сарын 13-ны өдрийн Монголбанкны ханш

²⁸²2020 оны 9-р сарын 30-ны өдрийн Монголбанкны ханш

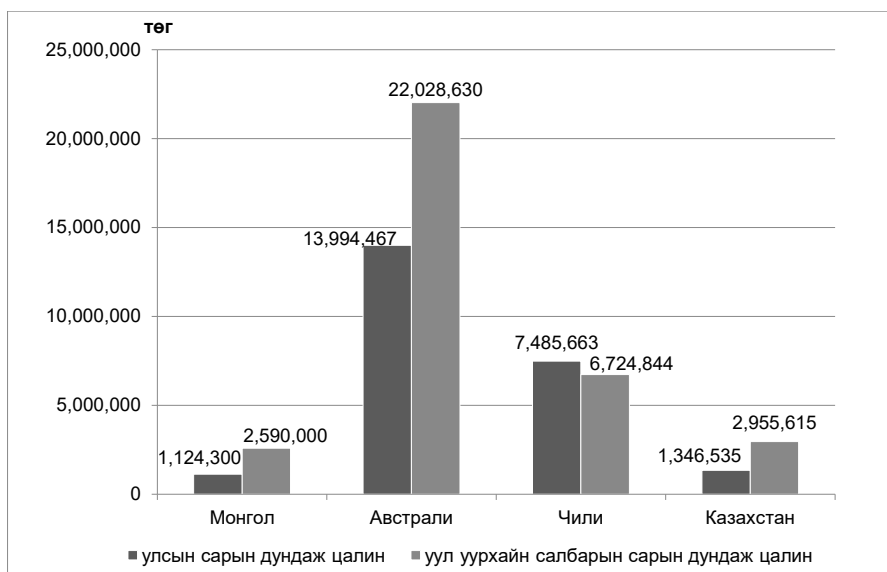
²⁸³<https://www.currency.me.uk/convert/clp/usd>

²⁸⁴2020 оны 12-р сарын 30-ны өдрийн Монголбанкны ханш

Хүснэгтээс харахад Монгол, Австрали, Казахстан улсуудын уул уурхайн салбарын дундаж цалин улсын дундаж цалингаас өндөр байна. Австрали Улсад уул уурхайн салбарын дундаж цалингийн хэмжээ улсын дундаж цалингаас 57%-иар буюу 1.6 дахин, Казахстан Улсад 120%-иар буюу 2.2, Монголд 130%-иар буюу 2.3 дахин их байна. Харин Чили Улсын хувьд уул уул уурхайн салбарын дундаж цалин улсын дундаж цалингаас 10.2%-иар бага байна.

Судалгаанд авсан орнуудаас Монголд Улсын дундаж цалин Австрали Улсынхаас 12.5, Чили Улсынхаас 6.7 дахин бага байна. Харин Казахстан Улсын дундаж цалин манай улсынхаас 20%-иар их байна.

Зураг 1. Гадаадын зарим орны улсын болон уул уурхайн салбарын дундаж цалин, 2020 он

2. Уул уурхайн салбарт ажиллагсдын цалин хөлс, хөдөлмөрийн нөхцөлийн талаар

Уул уурхайн салбарт ажиллагсдын ажил/амралтын горим²⁸⁵

Уул уурхайн салбарын ажлын онцлог нь олон хоногоор гэрээсээ хол ажиллах шаардлагатай байдаг. Энэ салбарын ажлын байрууд нь FIFO буюу "Fly In Fly Out", DIDO буюу "Drive In Drive Out" ажлын төрөлд хамаардаг.

FIFO - ажилтны гэр болон ажлын байр хол зайтай тохиолдолд ажилтан хуваарьт ажиллах хугацаандаа онгоцоор нисэн ирж, компанийхаа ажилчдын байранд байрлаж ажиллах бөгөөд амрах хугацаа нь эхлэхэд гэртээ онгоцоор нисэн харьж амралтаа эдэлнэ.

DIDO - ажилтны гэр болон ажилладаг компани харьцангуй ойрхон зайтай тохиолдолд хуваарьт хугацаандаа ажилдаа ирэх болон амрахаар гэртээ харихдаа машин ашиглана.

²⁸³<https://www.thebalancecareers.com/fifo-mining-jobs-2367454>

Уул уурхайн компанид ажиллагсдын ажил, амралтын цаг нь компаниасаа хамааран харилцан адилгүй байдаг. Ростер буюу ажил, амралтын хугацаа нь 2-3 долоо хоног ажиллаж, 1 долоо хоног амрахаар зохицуулагдсан байдаг /эсхүл ажлын хоногийг 9, амралтын хоногийг 6 хоногоор нэмэгдүүлж болно/. Нэг өдөрт ажиллах цаг ердийн цагаас урт байх бөгөөд ихэнхдээ 12 цаг байна.

FIFO болон DIDO ажлын төрлүүд олон жилийн турш Латин Америкийн орнуудад, мөн Баруун Австралид нэлээд түгээмэл байна.

Уул уурхайн салбарт ажиллагсад нь хүнд нөхцөлд ажилладаг тул цалин өндөртэй. Нэмэгдэл цалингийн хэмжээ нь цалингийн 30-50 хувь байх бөгөөд зарим компаниуд түүнээс ч илүүг санал болгодог байна.

Түүнчлэн компаниуд ажилчдынхаа ажлын дараах амралт чөлөөт цагаа тав тухтай өнгөрүүлэх нөхцөлийг хангахад ихээхэн хөрөнгө оруулалт хийдэг болсон. Тухайлбал, дээд зэргийн тав тухтай байраар хангах, мөн интернэт холболт, биеийн тамирын заал, бассейн, снукер, кино театр зэрэг үйлчилгээгээр хангадаг байна.

Австрали Улсын уул уурхайн салбарт ажиллагсдын цалин хөлс, хөдөлмөрийн нөхцөл

Австралийн Холбооны Улсын хувьд хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ, хөдөлмөрийн нөхцөл, хөдөлмөрийн маргаан шийдвэрлэх зэрэгтэй холбоотой асуудлыг Шударга хөдөлмөрийн тухай (Fair Work Act)²⁸⁶ хуулийн дагуу Амбан захирагчийн харьяаны Шударга хөдөлмөрийн Комисс (Fair Work Commission)²⁸⁷ тогтоох, зохицуулах эрхтэй юм. Энэ хүрээнд тус Комисс нь салбарын ажилтнуудын цалин, хөлсний доод хэмжээ, хөдөлмөрийн нөхцөл (award)-ийг тогтоох юм. Харин тус комиссоос баталсан ажилтны цалин, хөлсний доод хэмжээ, хөдөлмөрийн нөхцөлийг тогтоосон баримт нь ажил олгогч ажилчныг бүртгэлтэй гэрээгээр²⁸⁸ ажиллуулж буй нөхцөлд хамаардаггүй байна.²⁸⁹

²⁸⁶<https://www.legislation.gov.au/Details/C2017C00323>

²⁸⁷<https://www.fwc.gov.au>

²⁸⁸Enterprise agreements and other registered agreements set out minimum employment conditions and can apply to:

- one business
 - a group of businesses, or
 - an individual employee (but these types of agreements can't be made anymore).
- When a workplace has a registered agreement, the award doesn't apply. However:
- the base pay rate in the registered agreement can't be less than the base pay rate in the award
 - the National Employment Standards still apply
 - any terms about outworkers in the award still apply.

Registered agreements apply until they are terminated or replaced.

²⁸⁹<https://www.fairwork.gov.au/awards-and-agreements/awards>

Албан бус орчуулга

Австрали Улсын уул уурхайн салбарын ажилтны цалин, хөлсний доод хэмжээ, хөдөлмөрийн нөхцөл²⁹⁰ /Mining Industry Award 2020/²⁹¹

3.1. Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний стандарт ба энэхүү баримт бичиг нь энэхүү баримт бичгийн хамрах хүрээнд багтах ажилтнуудын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ, нөхцөлийг тогтооно.

2 дугаар бүлэг. 8 дугаар зүйл. Ажлын эрхлэлтийн төрөл

8.1 дэх хэсэг. Энэхүү баримт бичигт хамаарах ажиллагсдыг дараах төрөлд ангилна.

- (а) Үндсэн ажилтан;
- (б) цагийн ажилтан /цагаар ажиллах/;
- (в) /casual/ түр гэрээт ажилтан.

9 дүгээр зүйл. Үндсэн ажилтан.

Үндсэн ажилтан нь долоо хоногт дунджаар 38 цаг ажиллана.

10 дугаар зүйл. Цагийн ажилтан.

10.1 дэх хэсэг. Цагийн ажилтан нь:

- (а) долоо хоногт дунджаар 38-аас бага цагаар ажил эрхлэх;
- (б) ижил төрлийн ажил эрхэлж буй үндсэн ажилтны цалин хөлстэй адил тэнцүү хэмжээний нөхцөл, цалин хөлсөөр хангагдана.

10.2 дахь хэсэг. Ажил олгогч нь цагийн ажилтанд дараах зүйлийг заавал мэдэгдэнэ.

- (а) ажилтны ердийн ажлын цаг; ба
- (б) ажил эхлэх болон дуусах цаг хугацаа;

10.3 дахь хэсэг. Хуулийн 10.2-т зааснаар илүү цагаар ажилласан тохиолдолд ажилласан илүү цагийн хөлсийг зохих хувиар тооцож олгоно.

11.3 дахь хэсэг. Түр гэрээт ажилтны ажилласан ердийн цагийн 1 цагийн хөлсийг дараах байдлаар тооцож олгоно.

- (а) тэдгээрийн ажиллаж байгаа ангилалд хамаарах цагийн тариф дээр нэмж;
- (б) /casual loading/ нэмэгдэл 25%.

13 дугаар зүйл. Ростерийн зохицуулалт /уртын ээлж/

13.1 дэх хэсэг. Энэхүү баримт бичигт хэрхэн тусгагдсанаас үл хамааран уртын ээлжээр ажиллах шаардлага бүхий ажилчдад дараах зохицуулалтыг хэрэглэнэ.

²⁹⁰http://awardviewer.fwo.gov.au/award/show/MA000011#P486_42956

²⁹¹Awards (modern awards) are legal documents that outline the minimum pay rates and conditions of employment.

Awards apply to employers and employees depending on the industry they work in and the type of job worked. Every award has information about who it covers. To work out which award applies, read:

- the coverage clause (usually clause 4)
 - the job classifications (usually in the pay clause or a schedule).
- Awards don't apply when an employer has a registered agreement in place.

(а) Ажилчдыг ажлын болон ажлын бус өдрүүдэд ээлжээр ажиллуулах горимд хамруулж болно.

(б) уртын ээлжээр ажиллах ажлын цаг нь 38 цагийг нийт ажлын өдөр (ээлжинд гарсан) болон ажлын бус өдөрт (ээлжинд гараагүй) үржүүлж, 7-д хувааснаас хэтрэхгүй байна.

(i) ээлжинд гарсан цагийг ажилтан ажлын байран дээр ажил эхлүүлэхээр ажил олгогчийн тогтоосон газар бүртгүүлснээр эхэлнэ.

(ii) ээлжинд гараагүй цаг нь ажилтны сүүлчийн ээлжийн ажлыг дуусгавар болгосноос эхэлнэ.

13.2 дахь хэсэг. Ростерийн өөрчлөлт

(а) Ажил олгогч нь ажилчны ажлын эхлэх, дуусах хугацааг үйл ажиллагааны хэрэгцээ, шаардлагатай уялдуулж, 48 цагаас доошгүй хугацаанд, эсхүл ажил олгогч ба хувь ажилчин хоёрын харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр дээрхээс богино хугацаанд мэдэгдэж, өөрчилж болно.

(б) Ажилтан ээлжийн ажил гүйцэтгэж байгаа тохиолдолд ажил олгогч ээлжийн хуваарийг өөрчлөх, эсхүл ажилтанд 48 цагийн мэдэгдэл өгч өөр ээлжинд ажиллуулж болно.

(в) 13.2 дахь (б)-д заасан хугацааг дараах тохиолдолд багасгаж болно.
Үүнд:

(г) ажил олгогч ба ажилтан хоорондоо тохиролцсон; эсхүл

(д) ажлын нөхцөл байдлын улмаас, ажил олгогчийн заавраар.

(г) 29 дүгээр зүйлд заасны дагуу ажил олгогч нь 13.2 дахь хэсэгт заасан өөрчлөлт орох тохиолдолд тухайн зохицуулалтад хамаарах ажилчинтай уртын ээлж, ажлын цагийн асуудлаар зөвлөлдөх ёстой.

13.3 дахь хэсэг. Онцгой байдлын үед.

Онцгой байдлын үед 13 дугаар зүйлд заасныг үл хамааран ажил олгогч нь уртын ээлжийг нэн даруй өөрчилж, эсхүл түдгэлзүүлж болно.

4 дүгээр бүлэг. Цалин хөлс.

15 дугаар зүйл. Доод хувь хэмжээ ба ангилал

15.1 дэх хэсэг. Насанд хүрсэн ажилтны цалингийн тариф

(а) Ажил олгогч нь насанд хүрсэн ажилчдад ажилласан цагийн цалин хөлсийг дараах доод тарифаар тооцон төлнө:

Түвшин	Ажилтны ангилал	Үндсэн ажилтны 7 хоногийн цалингийн доод хэмжээ \$	Цагийн хөлсний доод хэмжээ \$
Анхан шат	Шинэ	781.40	20.56
Түвшин 1	Үндсэн	820.00	21.58
Түвшин 2	Дунд	851.60	22.41
Түвшин 3	Туршлагатай	877.60	23.09
Түвшин 4	Ахисан	936.30	24.64
Түвшин 5	Ахисан дэвшилт	997.20	26.24
Түвшин 6	Мэргэшсэн	1046.00	27.53
Түвшин 7	Мэргэшсэн нөлөөлөх	1088.50	28.64

15.2 дахь хэсэг. Өсвөр насны ажилчны хөлс

(а) Уул уурхайн салбарт өсвөр насны ажилчин ажиллахыг хуулиар зөвшөөрсөн тохиолдолд өсвөр насны ажилчинд насанд хүрэгчдийн долоо хоногийн тарифын (эсхүл цагийн ажилчин, түр гэрээт ажилчдын хувьд цагийн хөлсөөс тооцох) хувь хэмжээгээр хөлсийг тооцож олгоно.

Дараах байдлаар ангилсан байна:

Насны байдал	Насанд хүрэгчдийн хувь хэмжээ
16 нас ба түүнээс бага жил	75%
17 настай	85%
18 настай	100%

15.5 дахь хэсэг. Дагалдан /насанд хүрсэн/

(а) 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагалдангаар ажиллах насанд хүрсэн ажилчин 1 дэх жилдээ ажиллаж байгаа бол дараах эрхийг эдэлнэ:

(i) 15.1 дэх хэсгийн 3 дугаар түвшний 80%; эсхүл

(ii) дагалдангийн ажилласан хугацаанд тохирох жилийн 15.4 дэх хэсгийн (д)-т заасан хувь хэмжээгээр.

(б) 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагалдангаар ажиллах насанд хүрсэн ажилчин 2 дахь жилдээ ажиллаж байгаа бол дараах эрхийг эдэлнэ:

(i) 15.1 дэх хэсэгт заасны дагалдан насанд хүрэгчдийн доод ангилал; эсхүл

(ii) дагалдангийн ажилласан хугацаанд тохирох жилийн 15.4 дэх хэсгийн (г)-т заасан хувь хэмжээгээр.

(в) Сургалтын гэрээ байгуулахын өмнө ажил олгогч энэхүү баримт бичгийн дагуу тухайн байгууллагад үндсэн ажилтнаар 6 сарын хугацаанд (эсхүл 12 сарын хугацаанд цагийн ажилтан, түр гэрээт ажилтнаар) ажиллаж байгаа ажилтан, насанд хүрсэн дунд шатны дагалданийн сургалтын гэрээ байгуулснаар хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг бууруулах ёсгүй. Зөвхөн хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг тогтоохдоо насанд хүрсэн дунд шатны түвшингийн дагалдан суралцагчдад сургалтын гэрээг байгуулахдаа 15.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг үргэлжлүүлэн авах ёстой.

16 дугаар зүйл. Цалин хөлс олгох

16.1 дэх хэсэг. Цалин, торгууль, тэтгэмжийг олгох давтамжийн хугацаа сараас хэтрэхгүй байна.

16.2 дахь хэсэг. Ажил олгогч нь ажилтны цалинг банк, эсхүл тухайн ажилтны өгсөн санхүүгийн байгууллагад цахим хэлбэрээр шилжүүлнэ.

16.3 дахь хэсэг. Ажил олгогч нь ажилтанд төлөх ёстой цалингаас шимтгэлийн хэмжээг суутгана.

16.4 дэх хэсэг. Хөдөлмөр эрхлэлт дуусгавар болсны төлбөр

(а) Ажил олгогч нь ажилтны хөдөлмөр эрхлэлт дууссан өдрөөс хойш 7 хоногийн дотор төлбөрийг олгоно.

(i) ажилтныг ажлаас халагдсан өдрийг дуустал бүрэн ба бүрэн бус хугацааны туршид энэ хуулийн дагуу цалин хөлс;

(ii) энэхүү баримт бичиг болон Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний стандартын дагуу ажилчинд төлөх ёстой бусад бүх төлбөр;

(б) энэхүү баримт бичиг, эсхүл хуульд заасны дагуу 16.4 дэх хэсгийн (а)-д заасан цалин хөлсийн төлөх шаардлагаар Комисс болон ажил олгогч шийдвэрлэж, хууль, эсхүл энэхүү баримт бичигт заасан шийтгэлийг тооцно.

17 дугаар зүйл. Жилийн цалин

17.1 дэх хэсэг. Цалин хөлсний доод хэмжээний оронд жилээр хөлс тооцох

(а) Ажил олгогч нь 17.1 (в)-т заасны дагуу үндсэн ажилтанд дараах байдлаар жилээр тооцон цалин хөлсийг тооцож болно.

- (i) 15-р зүйл - Хамгийн доод хувь хэмжээ, ангилал;
- (ii) 18-р зүйл -Тэтгэмж;
- (iii) 20-р зүйл - Илүү цаг;
- (iv) 21-р зүйл. Шилжих ажил болон шимтгэлийн хэмжээ; ба
- (v) 22.3-р зүйл. Ээлжийн амралтын олговор.

(б) Жилээр тооцох цалин хөлсийг олгохдоо ажил олгогч нь ажилтанд бичгээр өгч, дараах зүйлийг тэмдэглэж авна.

- (i) нийт төлөх жилийн цалин хөлс;
- (ii) энэхүү баримт бичигт тусгасан аль зохицуулалт хамаарч байгаа;
- (iii) жилээр тооцох цалингийн бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүрийг тооцоолоход ашигласан аргачлал, үүнд илүү цаг, шимтгэл, торгууль орно;
- (iv) хуулийн дагуу шимтгэлийн хувь хэмжээг төлөхөд шаардагдах энгийн цагийн дээд хэмжээ, ажилтанд цалин хөлс олгох, эсхүл жагсаалтын циклд ажилтанд шаардагдах илүү цагийн дээд хэмжээ, 17.1 дэх хэсгийн (в)-д заасны дагуу жилийн цалингаас хэтрүүлсэн бол;

(в) Хэрэв цалин хөлс олгох бүртгэлийн циклд ажилтан 17.1 дэх хэсгийн (б) (iv) -т заасны дагуу тогтоосон хязгаараас хэтрүүлэн хэдэн цагаар ажилласан бол жилийн цалин хөлсийг тооцохгүй тул тусад нь хийх ёстой. Зөвхөн энэхүү хуулийн холбогдох заалтын дагуу төлнө.

17.2 Жилийн цалин ажилчны нөхцөлийг дордуулахгүй байх

(а) Жилийн цалин хөлс нь нийт жилд олгосон цалин, гүйцэтгэсэн ажил энэхүү хуулийн дагуу авах ёстой хэмжээнээс багагүй байна. (эсхүл хөдөлмөр эрхлэлт хугацаанаас өмнө дуусгавар болсон тохиолдолд, ажилласан хугацаагаар).

(б) Ажил олгогч нь жилээр тооцох цалин хөлсийг ажил эхэлснээс хойш 12 сар тутамд, эсхүл ажил эрхлэлт дууссанаас дараа энэхүү бичиг баримтад заасны дагуу ажилтанд зохих хугацаанд төлөх цалин хөлсийг тооцож, бодитоор төлсөн жилээр тооцох цалингийн хэмжээтэй харьцуулна. Бодитоор олгосон цалин хөлж нь өмнөх дүнгээс бага байвал ажил олгогч ажилтанд дутуу тооцсон хэмжээг 14 хоногийн дотор төлнө.

(в) Ажил олгогч нь 17.2 (б) -т заасан харьцуулалтыг хийхдээ жилээр тооцож олгох хөдөлмөрийн хөлснийг тооцоход хамрагдсан ажилтан бүрийн ажил эхлэх, дуусах хугацаа, цалингүй чөлөө авсан зэргийг тэмдэглэсэн байх ёстой. Энэ тэмдэглэлд ажилтан цалин олгох хугацаа, эсхүл уртын ээлж бүр гарын үсэг зурж үнэн зөвийг баталгаажуулна (бичгээр болон цахим хэлбэрээр).

17.3 дахь хэсэг. Жилээр тооцох цалин хөлсний ажиллагсдын цалингийн тарифын хувь.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний стандартын дагуу цалин хөлс авдаг ажилтны цалингийн суурь, хувь хэмжээ нь 15 дугаар зүйлд заасан хамгийн доод хэмжээ, урамшуулал, мөнгөн тэтгэмж, илүү цаг, шимтгэл зэргээс бүрдэнэ.

18 дугаар зүйл. Тэтгэмж

18.1 дэх хэсэг. Ажил олгогч нь ажилтанд 18 дугаар зүйлд заасны тэтгэмжийг ажилтанд төлөх ёстой. Ажилтанд цагаар нь цалин хөлс олгодог тохиолдолд тэтгэмж нь долоо хоногийн 1/38-ны хооронд байх болно.

18.2 дах хэсэг. Цалинтай холбоотой тэтгэмж

(б) Салбарын тэтгэмж

(i) Ажилчдад долоо хоногт 32.47 ам.долларын тэтгэмж олгоно.

(ii) Салбарын тэтгэмж нь тухайн салбар дахь бүх төрлийн ажил, түүний дотор уул уурхайн үйл ажиллагааны байршил, шинж чанараар хязгаарлагдахгүй хувцас, шороо, нойтон, өндөр, утаа, дулаан, хүйтэн, хязгаарлагдмал орчинг хамрах ба 18 дугаар зүйлийн дагуу бусад бүх хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хамруулаагүй.

(в) Лицензийн тэтгэмж - цахилгаанчин [18.2

Ажилтнууд нь цахилгааны техникч (эсхүл түүнтэй адилтгах) лицензтэй байх ажил олгогчоос шаардсан тохиолдолд долоо хоногт 39.93 ам.долларын тэтгэмж олгоно. Энэхүү тэтгэмжийг бүх зорилтот төлөх болно.

(г) Өрөмдлөг, хайгуул, хайгуулын ажлын тэтгэмж

Дараах тэтгэмжийг зөвхөн өрөмдлөг, хайгуул, хайгуулын ажил гүйцэтгэх шаардлагатай ажилтанд хамруулна.

(i) Алслагдсан байршилд (уурхайн талбайгаас хол) буудаллах, ирэх, очих шаардлагатай ажилчдад ажил олгогч дараах байдлаар тэтгэмж олгоно.

- Ажил олгогч нь өдөрт хоолгүй бол 29.75 ам.доллар;

- Ажил олгогч нь өдөрт хоол өгдөг бол 16.41 ам.доллар.

(ii) Ажил олгогч нь байр, хоолоор хангасан, ажилтан амралтын өдрөөр гэртээ харих, ирэх, зардлыг өөрөө төлсөн тохиолдолд тэтгэмж олгох шаардлагагүй. Уул уурхайн салбартай холбоотой ажлын хүрээнд зохицуулалт хийдэг. [18.2 (d)

(iii) Тогооч, тогоочийн туслах зэрэг ажилтнуудад ажил олгогч нь ээлжээр ажиллуулах ба долоо хоногт 9.39 ам. долларын тэтгэмжийг олгоно.

(iv) Ажил олгогч нь ажилтнаас дараах байдлыг шаардагдсан тохиолдолд:

- нэг газраас нөгөө ажлын байранд шилжүүлэх; эсхүл

- энгийн ажлын байрнаас түр хугацаагаар ажиллах, тээврийн зардлыг нөхөн олгох бөгөөд ажилчдын энгийн цагийн тарифаар 8 цаг хүртэлх хугацааны төлбөрийг төлөх болно (хэрэв ажил олгогч нь тээврийн хэрэгслээр хангасан тохиолдолд нөхөн төлбөр олгохгүй).

(д) Анхны тусламжийн тэтгэмж

(е) Сент Жонн түргэн тусламж болон түүнтэй адилтгах байгууллагаас анхны шатны мэргэшсэн ажилтантай бол ажил олгогчоос яаралтай тусламжийн багт оролцох, анхны тусламжийн үүрэг гүйцэтгэхээр томилогдсон ажилтанд долоо хоногт 17.55 ам. долларын анхны тусламжийн тэтгэмжийг олгоно.

(е) Удирдах албан тушаалтны тэтгэмж

Удирдах албан тушаалтны тэтгэмжийг долоо хоногт доорх байдлаар олгоно.

Хариуцсан ажилтны тоо	Долоо хоногийн тэтгэмж \$
3–10 ажилчид	38.61\$
11–20 ажилчид	49.15\$
20 ба түүнээс дээш ажилчид	66.08\$

(ж) Төмөр замын ажилтны тэтгэмж

Үндсэн чиглэлийн ажилд чадварлаг гэж үнэлэгдсэн, ажил олгогч нь зүтгүүрийн машинистыг томилж, үндсэн чиглэлд ажиллуулах тохиолдолд ажилтанд хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс 30% -ийн тэтгэмжийг олгоно.

(h) Газар доор ажиллагсдын тэтгэмж

Гүний уурхайчны ангилалд багтсан ажилчдаас бусад ажилтанд ажил олгогч нь газар дор ажиллуулах тохиолдолд цагт 1.62 ам.долларын тэтгэмжийг олгоно.

18.3 дахь хэсэг. Зардалтай холбоотой тэтгэмж

(а) Илүү цагаар ажиллагсдын хоолны мөнгө

Ажилтан нь илүү цагаар ажиллахдаа амрах завсарлага авсан, ажил олгогч нь хоол өгөх, хоол хийх нөхцөлийг бүрдүүлсэн тохиолдолд тэтгэмж олгохгүй тохиолдолд мөн ажилтанд илүү цагаар ажиллуулахаа өмнөх өдөр буюу ээлжид гарахын өмнө хожуу мэдэгдсэн бол 17.29 ам.долларын хоолны мөнгийг олгоно.

(б) Багаж хэрэгслийн тэтгэмж

Ажил олгогчоос ажлын гүйцэтгэлд шаардлагатай багаж хэрэгслийг нийлүүлж, хадгалахыг шаардсан ажилтанд долоо хоногт 15.96 ам.долларын тэтгэмжийг олгоно.

5 дугаар бүлэг. 20 дугаар зүйл. Илүү цаг ба шимтгэлийн хувь хэмжээ

20.1 дэх хэсэг. Байнгын ээлжээр ажиллагсдын илүү цаг

20 дугаар хэсэгт өөрөөр заагаагүй бол байнгын ээлжийн ажилчин бус ажилтанд бүх ажлын хөлсийг ердийн ажилласан цагаас гадна дараах хэмжээгээр олгоно.

Ажилласан илүү цаг	Үндсэн болон цагийн ажилтан	Энгийн ажилтан
	Ердийн цагийн хувь хэмжээ %	Ердийн цагийн хувь хэмжээ %
Давааг- Бямба гарагийн 12 цаг хүртэл-эхний 3 цаг	150%	150%
Давааг- Бямба гарагийн 12 цаг хүртэл- сүүлийн 3 цаг	200%	200%
Бямба гарагийн 12 цаг, Ням гарагийн бүх цаг	200%	200%
Олон нийтийн амралтын өдрүүд	250%	250%

20.2 дахь хэсэг. Байнгын ээлжийн ажилчинд ажилласан цагийн хөлсийг ердийн цагийнхаас гадна дараах хэмжээгээр төлнө.

Илүү ажилласан цаг	Үндсэн болон цагийн ажилтан	Энгийн ажилтан
	Ердийн цагийн хувь хэмжээ %	Ердийн цагийн хувь хэмжээ %
Даваа-Ням гарагийн бүх цаг	200%	200%

20.3 дахь хэсэг. Ажил олгогч нь ажлын гарсны дараа илүү цагаар буцаж ажиллах тохиолдолд (ажилтанд ажлаас гарахаас өмнө болон дараа нь мэдэгдсэн эсэхээс үл хамаарна) ажилтанд дараах байдлаар олгоно.

(а) доод тал нь 4 цаг ажиллах; эсхүл

(б) ажилтан 4-өөс доошгүй цагаар ажиллахаар тохиролцсон бол, илүү цагийн доод хэмжээ 4 цаг ажилласан тохиолдолд.

20.4 дэх хэсэг. Тооцоолох арга

(а) Илүү цагийн төлбөрийг тооцохдоо ажилласан өдөр, гарсан ээлж бүрийг тус тусад нь тооцно.

(б) 20 дугаар зүйлд заасан илүү цагийн төлбөрийг, 21 дүгээр зүйлд заасан ээлжийн ажил болон шимтгэлийн хувь хэмжээ, бусад алдангийн хэмжээг тооцно.

20.5 дахь хэсэг. Илүү цагийн төлбөрийн оронд чөлөө эдлэх тухай

(а) Ажил олгогч нь ажилтанд илүү цагийг төлбөр олгохын оронд цалин хөлс чөлөө эдлэх тухай /бичгээр / ажилтанд зөвшөөрнө.

(б) Ажилтан өөрийн ажилласан илүү цагийг төлбөр авахын оронд чөлөөгөөр эдлэх тухай 20.5 дахь хэсэгт заасны дагуу гэрээ байгуулах ёстой.

(в) Гэрээнд дараах зүйлийг тусгасан байна.

(i) хамаарах илүү цагаар ажилласан, ажиллуулах хугацаа

(ii) ажил олгогч ба ажилчин илүү цагийн төлбөр авахын оронд чөлөө эдлэх тухай хүлээн зөвшөөрсөн байх;

(iii) хэрэв ажилчин хүсэлт гаргасан бол ажил олгогч нь гэрээнд тусгасан ч чөлөө эдлэх талаар тооцоогүй үлдээсэн, илүү цагийн төлбөрийг заавал тооцох ёстой;

(iv) 20.5 дахь хэсэг (с) (iii) -т дурдсанаар аливаа төлбөрийн хүсэлтийг дараагийн хугацаанд заавал хийх ёстой.

ЖИШЭЭ: 20.5 дахь хэсэгт заасны дагуу гэрээ хийснээр илүү цагаар 2 ажилласан ажилтан 2 цаг ажиллахгүй байх эрхтэй.

(е) Завсарлага авах хугацаа:

(i) илүү цагаар ажилласнаас хойш 6 сарын хугацаанд;

(ii) ажилтан, ажил олгогчийн хооронд тохиролцсон 6 сарын хугацаанд нэг удаа, эсхүл.

(е) Ажилтан 20.5 дахь хэсэг болон гэрээнд заасны дагуу илүү цагаар ажилласан төлбөрийг ажил олгогчоос нэхэмжилж, ажил олгогч нь ажилтны илүү цагийн төлбөрийг хугацаанд нь төлөх ёстой.

(ж) 20.5 дахь хэсгийн (д) дурдсанаар 6 сарын хугацаанд илүү цагаар ажилласны оронд чөлөө эдлэх эрхээ аваагүй тохиолдолд ажил олгогч ажилтанд илүү цагаар ажилласны дараа 6 сарын цалин хөлс олгох ёстой.

(h) Ажил олгогч нь 20.5 дахь хэсэгт заасны дагуу байгуулсан гэрээний хувийг ажилтны бүртгэлд хадгалах ёстой.

(i) Ажил олгогч нь илүү цагаар ажилласны төлбөр төлөхийн оронд чөлөө эдлэх тухай, эсхүл гэрээг байгуулахгүй байх, ажилтанд хэт их дарамт үзүүлэх ёсгүй.

(к) Ажилтан хуулийн 65 дахь хэсэгт заасны дагуу илүү цагаар ажилласны төлбөр, чөлөө эдлэх тухай ажил олгогч болон ажилтны хоорондоо тохиролцож болно. ажилтан. Хэрэв ажил олгогч хүсэлтийг хүлээн зөвшөөрвөл 20.5 дахь хэсэг хүчин төгөлдөр болно. Үүнд 20.5 дахь хэсгийн (б) -д зааснаар бичгээр байгуулсан гэрээний нөхцөл, илүү цагаар ажилласан бүрийг хамруулна.

(к) Хэрэв ажилтны хөдөлмөрийн гэрээг цуцлахад 20.5 дахь хэсэг хамаарах бөгөөд ажилтан илүү цагаар ажилласан хугацааны чөлөө эдлэх эрх үүсээгүй бол ажил олгогч нь илүү цагаар ажиллуулах ёстой.

21.2 дахь хэсэг. Ээлжийн ажилчин эсвэл байнгын ээлжийн ажилчинд дараах төлбөрийг төлөх ёстой:

(а) үдээс хойш буюу шөнийн ээлжинд ажилласны дараа тэдний ердийн цагийн цалингийн хэмжээг 115%;

(б) байнгын шөнийн ээлжинд ажиллахдаа цалингийн ердийн цагийн хөлсний хэмжээг 130%.

21.3 дахь хэсэг. Долоо хоногийн амралтын өдрүүд, бүх нийтийн амралт

Бямба, Ням гараг эсхүл бүх нийтийн амралтын өдрүүдэд ажилласан энгийн цагаар ажилтанд дараах төлбөрийг олгоно.

Илүү ажилласан цаг	Ердийн цагийн хувь хэмжээ
Бямба гаригийн үдээс өмнө 12 цаг - эхний 3 цаг	150%
Бямба гараг 12 цагаас өмнө – сүүлийн 3 цаг	200%
Бямба гараг 12 цагаас хойш, ням гарагийн бүх цагаар	200%
Бүх нийтийн амралт	250%

Б.1.3 Үндсэн болон цагийн ажилчдын энгийн ба шимтгэлийн хувь хэмжээ

	Өдөр	Үдээс хойш ба шөнө	Байнгын ээлжинд	Бямба гарагийн 12 цагаас өмнөх		Бямба гарагийн 12 цагаас хойш, Ням гараг	Бүх нийтийн амралт
				Эхний 3 цаг	Сүүлийн 3 цаг		
	Ердийн цагийн хувь хэмжээ						
	100%	115%	130%	150%	200%	200%	250%
	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$
Entry level	21.41	24.62	27.83	32.12	42.82	42.82	53.53

Level 1	22.43	25.79	29.16	33.65	44.86	44.86	56.08
Level 2	23.26	26.75	30.24	34.89	46.52	46.52	58.15
Level 3	23.94	27.53	31.12	35.91	47.88	47.88	59.85
Level 4	25.49	29.31	33.14	38.24	50.98	50.98	63.73
Level 5	27.09	31.15	35.22	40.64	54.18	54.18	67.73
Level 6	28.38	32.64	36.89	42.57	56.76	56.76	70.95
Level 7	29.49	33.91	38.34	44.24	58.98	58.98	73.73

Б.1.4 Байнгын ажилчдаас бусад үндсэн болон цагийн ажилчдын илүү цаг

	Бямба-Ням гараг		Бямба 12 цагийн дараа, Ням	Бүх нийтийн амралт
	Эхний 3 цаг	Сүүлийн 3 цаг		
	Ердийн цагийн хувь хэмжээ			
	150%	200%	200%	250%
	\$	\$	\$	\$
Entry level	32.12	42.82	42.82	53.53
Level 1	33.65	44.86	44.86	56.08
Level 2	34.89	46.52	46.52	58.15
Level 3	35.91	47.88	47.88	59.85
Level 4	38.24	50.98	50.98	63.73
Level 5	40.64	54.18	54.18	67.73
Level 6	42.57	56.76	56.76	70.95
Level 7	44.24	58.98	58.98	73.73

Б.1.5 Үндсэн ба цагийн ажилчид- ээлжээр ажилладаг хүмүүс - илүү цаг

	Даваа-Ням гараг
	Ердийн цагийн хувь хэмжээ
	200%
	\$
Анхан шатны	42.82
Түвшин 1	44.86
Түвшин 2	46.52
Түвшин 3	47.88
Түвшин 4	50.98
Түвшин 5	54.18
Түвшин 6	56.76
Түвшин 7	58.98

Б.2.3 Энгийн ажилчид -ердийн ба шимтгэлийн хувь хэмжээ

	Өдөр	Үдээс хойш &шөнө	Тогтмол ээлжинд	Бямба гараг 12 цагаас өмнөх		Бямба гараг 12 цагаас хойш, Ням гараг	Бүх нийтийн амралтын өдөр
				First 3 hours	After 3 hours		
	Ердийн цагийн хувь хэмжээ						
	100%	115%	130%	150%	200%	200%	250%
	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$
Анхан шат	26.76	30.77	34.79	40.14	53.52	53.52	66.90
Түвшин 1	28.04	32.25	36.45	42.06	56.08	56.08	70.10
Түвшин 2	29.08	33.44	37.80	43.62	58.16	58.16	72.70
Түвшин 3	29.93	34.42	38.91	44.90	59.86	59.86	74.83
Түвшин 4	31.86	36.64	41.42	47.79	63.72	63.72	79.65
Түвшин 5	33.86	38.94	44.02	50.79	67.72	67.72	84.65
Түвшин 6	35.48	40.80	46.12	53.22	70.96	70.96	88.70
Түвшин 7	36.86	42.39	47.92	55.29	73.72	73.72	92.15

Б.2.4 Энгийн ажилчид, байнгын ээлжийн ажилчдаас бусад илүү цаг

	Даваа- Бямба гараг		Бямба гараг 12 цагаас хойш, Ням гараг	Бүх нийтийн амралт
	Эхний 3 цаг	Сүүлийн 3 цаг		
Ердийн цагийн хувь хэмжээ				
	150%	200%	200%	250%
	\$	\$	\$	\$
Анхан шат	40.14	53.52	53.52	66.90
Түвшин 1	42.06	56.08	56.08	70.10
Түвшин 2	43.62	58.16	58.16	72.70
Түвшин 3	44.90	59.86	59.86	74.83
Түвшин 4	47.79	63.72	63.72	79.65
Түвшин 5	50.79	67.72	67.72	84.65
Түвшин 6	53.22	70.96	70.96	88.70
Түвшин 7	55.29	73.72	73.72	92.15

Б.2.5 Энгийн ажилчид – байнгын ээлжийн ажилчид - илүү цаг

	Даваа- Ням гараг
	Ердийн цагийн хувь хэмжээ %
	200%
	\$
Анхан шат	53.52

Түвшин 1	56.08
Түвшин 2	58.16
Түвшин 3	59.86
Түвшин 4	63.72
Түвшин 5	67.72
Түвшин 6	70.96
Түвшин 7	73.72

С.1 Цалинтай холбоотой тэтгэмж

Тэтгэмжүүд	Хэсэг	Стандарт хувь хэмжээ %	\$	Төлөх ёстой
Салбарын тэтгэмж	18.2(b)(i)	3.7	32.47	7 хоног
Лиценз тэтгэмж-цахилгаанчин	18.2(c)	4.55	39.93	7 хоног
Өрөмдлөг, хайгуул, хайгуулын тэтгэмж -хоолгүй	18.2(d)(i)	3.39	29.75	7 хоног
Өрөмдлөг, хайгуул, хайгуулын тэтгэмж -хоолтой	18.2(d)(i)	1.87	16.41	7 хоног
Өрөмдлөг, хайгуул, хайгуулын тэтгэмж-тогооч, тогоочийн туслах -Ээлжийн	18.2(d)(iii)	1.07	9.39	7 хоног
Анхан тусламжийн тэтгэмж	18.2(e)	2.0	17.55	7 хоног
Удирдах албан тушаалтан 3-10 ажилтантай	18.2(f)	4.4	38.61	7 хоног
Удирдах албан тушаалтан 11-20 ажилтантай	18.2(f)	5.6	49.15	7 хоног
Удирдах албан тушаалтан 20-оос дээш ажилтантай	18.2(f)	7.53	66.08	7 хоног
Газар доорх ажиллагсад, газар доорх уурхайчдаас бусад	18.2(h)	7.0	1.62	7 хоног

С.2.1 18.3 дахь хэсэгт заасны дагуу ажилчдад дараах зардалтай холбоотой тэтгэмжийг олгоно.

Тэтгэмж	Хэсэг	\$	Төлөх ёстой
Илүү цагаар ажилласан тохиолдолд хоолны мөнгө	18.3(a)	17.29	Хоол бүр
Багаж хэрэгслийн тэтгэмж	18.3(b)	15.96	7 хоног

С.2.2 Зардалтай холбоотой тэтгэмжийг тохируулах

Тэтгэмж	Хэрэглэгчийн үнийн индекс
Хоолны тэтгэмж	Түргэн хоол, хоолны бүлэг
Багаж хэрэгслийн тэтгэмж	Багаж хэрэг ба гэр ахуйн цахилгаан хэрэгсэл байшин цэцэрлэгийн багаж хэрэгсэл

Д.4 Дэмжигдсэн цалингийн хэмжээ

Д.4.1 Энэхүү хуваарьт хамаарах ажилтнуудад дараах хуваарийн дагуу хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээний холбогдох хувийг олгоно.

Үнэлгээний чадвар (хэсэг <u>Е.5</u>) %	Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээний цалин %
10	10
20	20
30	30
40	40
50	50
60	60
70	70
80	80
90	90

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- <https://www.abs.gov.au/statistics/labour/earnings-and-work-hours/average-weekly-earnings-australia/latest-release>
- <https://www.gov.kz/memleket/entities/stat/press/news/details/119682?lang=kk>
- <http://www.salaryexplorer.com/salary-survey.php?loc=43&loctype=1>
- <http://www.salaryexplorer.com/salary-survey.php?loc=43&loctype=1&job=39&jobtype=1>
- http://1212.mn/tables.aspx?tbl_id=DT_NSO_0400_022V1&Salbar_select_all=0&SalbarSingleSelect=_1_103&Gender_select_all=0&GenderSingleSelect=_1&YearQ_select_all=0&YearQSingleSelect=_202003&YearY_select_all=0&YearYSingleSelect=_2019&viewtype=columnchart
- <https://www.currency.me.uk/convert/clp/usd>
- <https://www.mongolbank.mn/dblistofficialdailyrate.aspx>
- http://awardviewer.fwo.gov.au/award/show/MA000011#P486_42956